

Hraboší rady aneb báječní hrabošové

Dnešní doba, kdy fakta a zkušenosti znamenají méně než emočně podbarvená tvrzení, dokáže být pro zemědělce, kteří si stále zachovali zdravý selský rozum, poměrně frustrující. Zatímco se mezi sebou dotčené rezorty handrkují a zemědělci a ekologové staví mezi sebou názorové barikády, média si mnou ruce, že mají v okurkové sezoně o čem psát. Výsledek? Hraboši postupují dál. Zemědělci mají svázané ruce a nyní jim často nezbývá nic jiného než oči pro pláč. Specifikem českého národa je nicméně najít i v té nejtemnější chvíli čas na trochu černého humoru. Ne nadarmo říšský protektor Čechy označoval za smějící se bestie, podobnou zkušenost měl získat údajně i Adolf Hitler o třicet let dříve u česky hovořících spolubojovníků, kteří v jeho očích projevovali málo nadšení v boji za císaře pána, jeho rodinu a zájmy velkého německého národa a národů pod jeho ochranou.

Známý citát Jana Wericha praví: „Bylo by to k smíchu, kdyby to nebylo k pláči“. Tak nějak by se dalo jednou větou zhodnotit pondělní jednání k opětovnému povolení plošné aplikace rodenticidu STUTOX II k řešení kalamitního přemnožení hraboše polního. Podobně by se daly shrnout také některé „nejpalcovanější“ komentáře (tedy ty s největším počtem lajků, tedy znamením souhlasu) na Facebooku. Záměrně zde nebudu uvádět jména, přesto, že moje jméno v souvislosti s povolením plošné aplikace zveřejněno bylo a získal jsem si tím mezi ochránci přírody mnoho nových „přátel“, ale budu uvádět tvrzení, která se s trochou nadsázky pokusím okomentovat. Ještě než začnu komentovat, začnu první poznámkou. Termín „lajk“ na Facebooku možná pochází z anglického „like“ - „to se mi líbí“, nicméně čím dál tím více mám pocit, že má daleko blíže k původnímu významu slova lajk, tedy neodborník. Hovorová čeština by řekla, že je to někdo, kdo si představuje zemědělství jako Hurvínek válku a hraboše jako mírumilovného tvora, kterému jsou přisuzovány šlechetné (lidské) vlastnosti a příkladná uvědomělost. Zkrátka se ve virtuálním prostoru, případně u jednacího stolu, mluví o hrabošovi báječném, tedy takovém, jenž patří do bajek, tedy příběhů, ve kterých jsou zvířatům připisovány lidské vlastnosti. Ezop by mohl závidět. O tom ale až později v textu.

Hovorová čeština zná pojem „hraběcí rada“, někdy také „knížecí rada“. Ta je možná dobře míněnou radou, ale stále radou někoho, kdo o situaci má v tom lepším případě jen velmi málo informací, v tom horším o ní neví zhola nic. Během velké francouzské revoluce měl komorník informovat Marii Antonii Josefu Johanu Habsbursko-Lotrinskou, známou jako Marii Antoinettu, manželku tehdejšího francouzského krále Ludvíka XVI. o tom, že lid se bouří, protože nemá chleba. Marie Antoinetta slavně odpověděla. „Nemají chleba, tak ať jedí koláče“. Její poněkud přezíravý přístup ji v roce 1793 nakonec přivedl až na Náměstí svornosti, kde její život ukončila gilotina a dal také vzniknout termínu „hraběcí rada“.

Podobnou hraběcí, v tomto případě spíše hraboší radou je argument, že hraboše měli zemědělci hubit časně zjara. Jak? Se strojem času? Ne, vážně, jednak již v tuto dobu populace nebývala gradovala díky mírné zimě a suchému dubnu a navíc v tomto čase byla povolena pouze aplikace do nor v množství maximálně 2 kilogramy na hektar, to je maximálně jedna granule do nory. Škoda jen, že ten opravdový hraboš se nechová jako správný vybájený báječný hraboš, který se o potravu (v tomto případě otrávenou návnadu) uvědoměle a nezištně podělí s ostatními hraboši a s celou hraboší rodinou.

Další hraběcí rada? Antagonisté. Tedy přirození predátoři hlodavců. Zemědělci by tak měli podle některých komentátorů stavět bidýlka pro sokoly a kánata, nory pro lišky a brouzdaliště pro divoká prasata a ve velkém do polí vyhánět kočky a to by to bylo, aby si s tím příroda neporadila sama. Na nejpostiženějších polích jsou evidovány statisíce až miliony hrabošů.

Predátoři jsou schopni zlikvidovat maximálně několik kusů denně. Tolik jich skutečně v přírodě není a nejen v ČR, ale ani v sousedních zemích. Pokud ovšem žijete v pohádkovém světě, žádný problém. Stačí jen utržené sluchátko a jako Mach se Šebestovou do něj zavolat: „Štěkám, štěkám jako hrom, ať je koček milion“. Pak už jen kočičkám rozkázat, aby začaly lovit a rázem je po problému. Pokud znáte přírodu jen z pohádek, hraboš je vyřešen. Co tam máte dál?

Takřka mýtické postavení mají v laické společnosti hluboká orba a remízky. Ono to s tou hlubokou orbou ovšem není třeba na jižní Moravě tak jednoduché, když na některých místech evidují jen 40 % ročního úhrnu srážek a každý správný zemědělec ví, že v extrémním horku a bez srážek bude hlubokou orbou přicházet o vláhu v půdě, jednoduše se vypaří. Remízky? Slouží jako tak zvaná refugia, tedy úkryty pro hraboše. Pokud tedy zemědělec sežene tisíce dobrovolníků z řad ekologů, kteří se již třesou na to, aby mohli jít aplikovat rodenticid lokálně do nor, nemá vyhráno, protože ani 10kg na hektar v současné kalamitě nic neřeší, hraboši se o jed nepodělí a všechen také nezkonsumují napoprvé, takže se musí aplikovat opakovaně. To znamená opakovaně obejít tisíce nor s aplikátorem, posbírat uhynulé kusy a čekat. Mezitím se hraboš stáhne do mezí, do remízků, do příkopů, mezi fotovoltaiku, zkrátka do nezemědělsky obhospodařované krajiny, odkud se vrátí na pole a může se začít nanovo. Navíc, když je nejúčinnější hluboká orba, znamená to, že máme meze kvůli likvidaci hraboše rozorat? To mi nějak na ekology „neštímuje“.

Další „hraboší“ radou je počkat. Podle „odborníků“ se populace hraboše přirozeně sníží, ostatně tak jako vždycky. Ano, populace hraboše tak jako populace ostatních druhů má svoje kulminace (peaky) a následné propady, nicméně data prokazatelně dokládají dlouhodobě rostoucí tendenci. To znamená, že hraboši si budou pár měsíců hodovat, už nebude co, část z nich zemře hlady, část z nich odejde někam, kde se hraboši nehubí a nežijí tam „rodentofobové“, zemědělci odepíší miliardové ztráty a chvíli bude „po problému“. Příští rok si to celé zopakujeme, zemědělci budou zase za gaunery, kteří chtějí „otravovat vše živé“, nebo vysávat dotace, novináři budou mít o čem psát a aktivisté se mohou plácát po ramenou, jak že to zase zachránili přírodu a psy a kočičky, kterým by se snad mohla hrozit primární či sekundární otrava. Na tomto místě mi nedá se nezeptat, jak je možné, že v minulosti probíhala plošná aplikace silnějšího přípravku STUTOX I (s dvojnásobným obsahem účinné látky) bez významnějšího vlivu na necílové organismy? Že by to bylo tím, že přípravek je pro necílové organismy neatraktivní, že si hraboš granule stahuje do nory (do bezpečí před predátory) a že v případě, kdy se dodrží veškerá bezpečnostní opatření, dojde k minimalizaci rizik. To jsou fakta.

Nyní ale asi žijeme v nové době, takové době, kdy na údajnou otravu na základě letošní plošné aplikace, která v daném místě ani neproběhla, zemřeli zajáci aniž by s přípravkem mohli přijít do styku. Prvotní pitevní zpráva jed vyloučila. Výsledek toxikologie a chromatografie by to měl potvrdit. Nicméně přes to se vůči zemědělcům zvedla vlna nenávisti, která již proběhla éterem a následné dementi již nebude mít nikdy takový dopad jako neprokázané podezření.

To nejlepší jsem si nechal na konec. Názor, který zazněl u včerejšího jednacního stolu, z úst skutečného odborníka. Hraboše bychom neměli hubit vůbec. Hraboši nory podle něj jsou pro krajinu prospěšné, protože půdu prokypřují a pomáhají tak zadržovat vodu v krajině a bojovat proti vodní

erozi. V příštím programovacím období si tak do zajisté zemědělci budou moci požádat o dotační titul „ochrana hraboše polního“, případně plnit protierozní opatření určitým koeficientem velké hraboší jednotky na hektar. Hraboší exkrementy navíc půdě dodají potřebnou organickou hmotu. Morava tak nahradí nedostatková statková hnojiva. Problém vyřešen. Zbývá snad jedině pro dotyčného zařadit Nobelovu cenu.

Ještě jedna věc na závěr. Báječní hraboši, kteří se vyskytují v myslích „odborníků“ a v bajkách jsou také řádně uvědoměli. Vědí, že až budou nezemědělcům likvidovat na zahradě okurky, rajčata a brambory, chraň pánbůh, aby na ně také močili nebo káleli. Zadrží to a budou chodit pěkně spořádaně na kočkolit, kde se zároveň nechají nějakou tou Mícou sežrat. Problém opět vyřešen.

Před tím, než se přestěhují do domácností se také z čirého respektu vůči ostatním nechají odblešit a zbavit klíštat.

Podle „odborníků“ ale můžeme být v klidu, hraboši do domácností nepůjdou, protože nejsou podle knih tak zvaně „synantropní“, tedy nevyhledávají společnost člověka a k životu ho nepotřebují. Také moc dobře vědí, které pole jim chutná, a které patří ideologicky uvědomělým. Nebudou tak napadat bioprodukcí a pole malých zemědělců, kteří jsou „spjatí s přírodou“ a tudíž se jim hraboš uctivě vyhne. V sousedním Rakousku jsou zemědělci malí, produkce vína téměř výhradně bio a přesto „do mrtvé“ sežraná. Ještě, že ty neuvědomělé rakouské Feldmaüse nebudou migrovat k nám a žrát naši bioprodukcí a pestrá malá políčka. Třeba ale chuděrky nepůjdou samy a dobrovolně, ale v rámci evropské sounáležitosti nám je do těch našich nehostinných rodných širých lánů mezi „rodentofoby“ přerozdělí. V Kocourkově jménem Česká republika (tam by si ale s hraboši poradili, nachytili by přeci kocoury, odtud název bájné vesnice plné bystrých hlav) je nejspíš možné všechno.

Stejně jako Marie Antoinetta sytý hladovému nevěří a ten, kdo neviděl na vlastní oči, si hraboši „apokalypsu“ nedokáže představit a nedokáže si připustit, že řešení je skutečně pouze v plošné (byť přísně kontrolované) aplikaci. Zájmy ochrany přírody není možné opomíjet, však také zemědělci v přírodě žijí a hospodaří, konzumují zde vypěstované a vyprodukované potraviny a pijí stejnou vodu jako všichni ostatní. Nemají zájem otrávit vše živé jak hystericky hlásají některé facebookové posty a palcové titulky médií. Přípravek Stutox byl vybrán hlavně proto, že se v přírodě nehromadí a není rozpustný ve vodě. Však s plošnou aplikací neměl problém ani Státní zdravotní ústav, který je pověřen zdravím lidí chránit.

Jak situaci vyřešit a nemlátit jen prázdnou slámu (zrno už přeci jen sežrali hraboši)? Ministerstvo zdravotnictví na pondělním jednání bylo pomyslným smířčím soudcem, který v zájmu ochrany zdraví obyvatelstva navrhoval, aby se obě znesvářená ministerstva dohodla na kompromisním společném postupu, který by znamenal omezení populace hraboše a současnou ochranu přírody a necílových organismů. Zvítězí zdravý rozum, nebo zůstaneme v Kocourkově?

Jan Doležal, tajemník AK ČR